

раніше отримані знання. При виникненні деяких запитань, що мають відношення до нової інформації доводиться уточнювати усі попередні компоненти (етапи процесу) системи, тобто здійснювати реляційний вплив.

Висновки. Таким чином емерджентною властивістю є знання суб'єкта навчального пізнання про об'єкт вивчення (предмет вивчення), отримані не лише внаслідок розгляду системи, але й внаслідок реляційних та корекційних дій щодо елементів системи та інших функціонально-морфологічних компонентів системи, а також щодо уточнення окремих аспектів отриманого знання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Беспалько В.П. Основы теории педагогических систем (Проблемы и методы психолого-педагогического обеспечения технических обучающих систем) / В.П. Беспалько. – Воронеж: Изд-во Воронежского ун-та, 1977. – 304 с.
2. Гинецинський В.И. Знание как категория педагогики: Опыт педагогической когитологии / В.И. Гинецинский. – Л.: Изд-во Ленинградского ун-та, 1989. – 144 с.
3. Малафіїк І.В. Системний підхід у теорії і практиці навчання / І.В. Малафіїк. – Рівне: Редакційно-видавничий відділ РДГУ, 2004. – 437с.
4. Малафіїк І.В. Дидактика: навч. посіб. для студентів педагогічних спеціальностей та вчителів / І.В. Малафіїк. – К.: Кондор. – 2009. – 400 с.
5. Тюхтин В.С. О природе образа / В.С. Тюхтин. – М., 1993. – 95 с.

И.В. МАЛАФИИК. СИСТЕМА “УЧЕНИЕ, КАК СПЕЦИФИЧЕСКИЙ ВИД ПОЗНАНИЯ”

Резюме. В статье рассматривается использование системного подхода в форме системно-содержательной декомпозиции знаний о деятельности учащихся, которое дает возможность раскрыть много таких сторон этого феномена, которые невозможно было бы увидеть при использовании других методов.

Ключевые слова: учение, деятельность, познание, система, системный подход, декомпозиция.

I.V. MALAFIUK. THE "LEARNING AS A SPECIFIC KIND OF KNOWLEDGE"

The summary. The article deals with a systematic approach in the form of system-semantic knowledge of decomposition of the student, which makes it possible to reveal the many sides of this activity, which could not be detected with other method

Key words: learning, activity, system, system approach, decomposition.

Одержано редакцією 10.09.2014 р.

УДК: 378. 032: 616 - 051

Л.В. БАБЕНКО

ІННОВАЦІЙНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СИСТЕМІ ОСВІТИ

Резюме. У статті розглядаються зміст, організаційні форми і методи модульного навчання. Обґрунтовується необхідність створення нової сучасної культурно-інноваційної моделі національної школи на основі передових систем освіти, модульних версій навчання.

Ключові слова: модульне навчання, освіта, педагогічні технології.

Постановка проблеми. Нинішня криза в освіті ускладнена політичними, економічними проблемами, які відбиваються на соціально-культурних змінах – різкій зміні ціннісних орієнтацій. Звідси втрата дієвого педагогічного впливу на мотиваційні вчинки особистості, які визначали ефективність традиційної радянської школи, побудованої на принципах централізму, колективного виховання. Радянська школа згідно з комуністичною ідеологією орієнтувалася на усереднення, ігноруючи відмінності між вихованцями. Нині ж у педагогічному процесі на перший план виходить особистість.

Аналіз досліджень і публікацій. Однією із прогресивних новітніх педагогічних технологій є модульне навчання. Підвищенням ефективності вузівського навчання через реалізацію принципу модульності займаються зарубіжні науковці Б. Гольдшмід та М. Гольдшмід, а також Г. Овенс, Дж. Рассел, П.А. Юцявічене та ін.

Російські вчені В.М. Гарєєв, С.І. Куликов, С.М. Дурко розглядають інтеграцію різних видів і форм навчання.

Український науковець М.А. Алексюк розробив і запровадив систему модульного навчання, яка передбачає зміну організаційних засад педагогічного процесу у вищій школі в напрямку суттєвої їх демократизації.

Мета статті. Розглянути зміст, організаційні форми і методи модульного навчання.

Виклад основного матеріалу. Ефективність освітнього виробництва, як галузі, залежить як від матеріально-технічного забезпечення та оснащення, так і від новітніх педагогічних технологій, які б забезпечили високий рівень і якість. Тому важливим для педагогічної науки є розробка нових ефективних і теорій і технологій, програм, посібників і підручників тощо.

Нині однією із прогресивних новітніх педагогічних технологій є модульне навчання, що зародилося ще наприкінці 60-х – початку 70-х років ХХ століття в англійських країнах. Суть його полягає в тому, що учневі надавалося право самостійно працювати з запропонованою навчальною програмою, яка включала в себе цільовий план дій, банк інформації та методичне керівництво з навчальної роботи. Викладач виконував функцію як консультативно-координуючу, так і інформативно-контролюючу. Корекція навчання відбувалася після досягнення учнем певного рівня знань, що забезпечувало ґрунтовний індивідуальний підхід. А. Гуцинські, розвиваючи принцип модульності в навчанні, вказує, що він вимагає формування самостійної групи ідей (знань), які передаються дидактичними каналами відповідно природі самих знань [8].

Б. Гольдшмід та М. Гольдшмід розглядають принцип реалізації модульності у формуванні самостійної запланованої одиниці навчальної діяльності, завдяки якій учень має змогу досягти конкретно визначеної мети [9].

Г. Овенс вбачає ефективність вузівського навчання в реалізації принципу модульності при підготовці вчителів у модульній формі організації навчання, створення автономних груп студентів (60-70 осіб), якими керують викладачі чи тьютори – помічники з числа кращих студентів старших курсів. Такий модуль об'єднує студентські групи і декілька базових шкіл для практичної підготовки студентів, що робить таку педагогічну систему стабільною на весь період підготовки фахівців [10].

Дж. Рассел, характеризуючи систему модульного навчання у вищій школі США, де модульні програми створюються на базі одного основного фундаментального поняття дисципліни (явище, закон тощо), або групи взаємопов'язаних понять, виділяє в якості найменшої модульної одиниці змісту навчання тему конкретного курсу [11]. А І. Прокопенко такою одиницею вважає фрагмент теми, який відповідає конкретній дидактичній меті, що створює кращі умови в реалізації принципу системності модульного навчання [12].

Російські вчені В.М. Гареев, С.І. Куликов, С.М. Дурко виділяють інтеграцію різних видів і форм навчання, підпорядкованих загальній темі навчального курсу чи актуальній науковій проблемі, що дає можливість в модульному формуванні курсу здійснювати перерозподіл часу, виділеного навчальним планом, розширити долю практичних і лабораторних занять та самостійної роботи студентів [3, 30-33].

К.Я. Вазіна основою модульного навчання вбачає створення розвивального простору, який функціонує за об'єктивними культурними законами, нормами, що виступають умовою саморозвитку людини. Вона розподіляє навчальну програму на блоки, структуруючи курс на модулі, завдяки яким дозує зміст. Структура модулів задає системне відображення світу у свідомості людини з визначенням мети діяльності, дослідження її структури, функції, норм і способів функціонування [4].

Литовська дослідниця П.А. Юцявічене ґрунтує свою теорію модульного навчання на принципах, тісно пов'язаних з загальнодидактичними, які виступають керівною ідеєю, основним правилом діяльності й поведінки, відповідно до визначених наукою закономірностей. Тут мету, зміст, загальну спрямованість модульного навчання й методіку організації визначають такі принципи: модульність, виділення зі змісту навчання відосблених елементів, динамічність, дієвість та оперативність знань і їх систем, гнучкість, усвідомлена перспектива, різнобічність методичного консультування, паритетність [5].

Принцип модульності визначає підхід до навчання, відображений у змісті, організаційних формах і методах. У відповідності до цього принципу навчання будується за окремими функціональними блоками – модулями, які передбачають досягнення конкретної дидактичної мети.

Керуючись принципом виділення зі змісту навчання відосблених елементів, необхідно дотримуватися таких педагогічних правил: в інтегрованій дидактичній меті треба виділити структуру складових цілей; досягнення кожної з них повинно бути повністю забезпечено навчальним матеріалом кожного елемента; сукупність елементів, які служать для досягнення окремих складових цілей і однієї дидактичної мети, повинна складати один модуль.

Згідно принципу динамічності, навчальний матеріал повинен постійно оновлюватися за такими педагогічними правилами: зміст кожного елемента і, відповідно, кожного модуля може легко змінюватися чи доповнюватися; конструюючи елементи різних модулів, можна створювати нові модулі; модуль повинен мати таку форму, щоб його елементи можна було легко замінити.

При реалізації принципу дієвості та оперативності знань і їх систем необхідно дотримуватися наступних педагогічних правил:

- мету в модульному навчанні треба формувати в термінах методів діяльності (розумової чи практичної) і способів дій;
- для досягнення поставленої мети можлива предметна і міжпредметна побудова змісту модуля за логікою розумової чи практичної діяльності;
- навчання організовується на основі проблемного підходу до засвоєння знань, щоб забезпечувалося творче відношення до вчення;
- необхідно показати можливості переносу знань з однієї сфери діяльності в іншу.

Гнучкість навчання потребує наступного: при індивідуалізації змісту навчання за критеріями базової підготовленості необхідна початкова діагностика знань; початкова діагностика знань організовується таким чином, щоб за її результатами можна було легко будувати індивідуалізовану структуру конкретного модуля; для індивідуалізації змісту навчання, виходячи з індивідуальних цілей у навчанні, потрібен аналіз необхідності навчання зі сторони учня та інших зацікавлених осіб чи організацій; для індивідуалізації навчання необхідно користуватися комплексним критерієм його побудови, що включає базову підготовленість і індивідуалізовані

цілі навчання; важливо дотримуватися індивідуального темпу засвоєння; методична частина модуля повинна будуватися таким чином, щоб забезпечувалася індивідуалізація технології навчання; індивідуальний контроль і самоконтроль після досягнення певної цілі навчання.

Реалізація принципу усвідомленої перспективи в процесі модульного навчання передбачає дотримання таких педагогічних правил: кожному учневі спочатку треба подати всю модульну програму, розроблену на курс, рік чи весь період навчання; у ній необхідно точно вказати комплексну дидактичну мету, яку учень повинен зрозуміти й осмислити як особистісно значимий і очікуваний результат; до модульної програми входить програма навчальних дій для досягнення визначеної мети, коли учень забезпечується шляхопроводником для досягнення близьких, середніх та віддалених перспектив; на початку кожного модуля обов'язково треба конкретно описати інтегровані цілі навчання в якості результатів діяльності; на початку кожного елемента точно вказуються складові цілі навчання в якості результатів діяльності.

Реалізація принципу різнобічності методичного консультування вимагає: представлення навчального матеріалу в модулях з використанням особистісних пояснювальних методів, які полегшують засвоєння інформації; пропонування різних методів і шляхів засвоєння змісту навчання, які учень може вибирати вільно, або ж, опираючись на них чи власний досвід, створити особистий оригінальний спосіб засвоєння; методичне консультування педагога з організації процесу навчання (в якості альтернативних рішень можуть виступати різні методи й організаційні схеми навчання, які, на думку викладачів-експертів, найбільше підходять для засвоєння пропорцій конкретного змісту); вільний вибір педагогом запропонованих методів і організаційних схем навчання чи організацію роботи за своїми оригінальними методами й організаційними схемами; в тих випадках, коли викладач сам будує модуль, бажано в його зміст включати використані ним методи навчання, так як це створює умови для обміну досвідом між педагогами, що викладають еквівалентні курси чи предмети.

Педагогічними правилами принципу паритетності є такі: модульна програма забезпечує можливість самостійного засвоєння знань учнями до певного рівня; модульна програма призначена звільнити викладача від виконання чисто інформаційної функції і створити умови для більш яскравого проявлення консультативно-координуючої функції; модулі повинні створювати умови для спільного вибору педагогом і учнем оптимального шляху навчання; у процесі модульного навчання викладач передає деякі функції управління модульній програмі, у якій вони трансформуються в самоуправління [6, 55-64].

А.П. Юцявічене вказує, що головний засіб модульного навчання – модульна програма, яка складається з окремих модулів. Модульні програми й модулі будуються за такими правилами: цільове призначення інформаційного матеріалу; співвідношення комплексних, інтегруючих і приватних дидактичних цілей; вичерпність навчального матеріалу в модулі; відносна самостійності елементів модуля; реалізація зворотного зв'язку; оптимальна передача інформації і методичного матеріалу [7, 55-60].

Створення нової сучасної культурно-інноваційної моделі національної школи можливе на основі надбання кращих вітчизняних теоретичних підходів до системної диференціації та індивідуалізації навчання, діалогізації та гуманізації педагогічного процесу, впровадження інноваційних схем розвивального шкільництва та врахування магістральних тенденцій розвитку передових систем освіти, модульних версій навчання.

М.А. Алексюк розробив і запровадив один із інноваційних напрямків вузівського навчального процесу – систему навчання курсу педагогіки, розроблену на принципах модульного навчання. Ця система модульного навчання передбачає зміну організаційних засад педагогічного процесу у вищій школі в напрямку суттєвої її його демократизації, створення умов для зміни місця студента у навчанні, надання навчально-виховному процесу необхідної гнучкості, запровадження принципу індивідуалізації навчання. Він визначає модуль як відносно самостійну частину навчального процесу, яка містить одне або кілька близьких за змістом і фундаментальних за значенням понять, законів, принципів. Засвоєння модуля розпочинається з оглядово-установчої лекції, матеріал якої далі поглиблюється в процесі самостійної індивідуальної навчальної роботи, консультацій, і завершується тьюторськими заняттями за опрацьованими джерелами. Тьюторські заняття включають різні види навчальної роботи, серед яких постійними є невелика письмова робота та дискусія за змістом опрацьованих джерел, інші є змінними – аналіз ситуацій, розв'язання педагогічних задач, евристична бесіда, рольові та ділові ігри тощо [1, 4].

Студенти мають можливість достроково вивчити і скласти звіт з матеріалу того чи іншого модуля, якщо під час співбесіди з викладачем продемонструють розуміння головних ідей модуля і послідовно, аргументовано викладуть їх письмово та усно. Для тих, хто вчасно й якісно відзвітувався за змістом усіх навчальних модулів до закінчення семестру, екзамен з предмета відміняється. Формальний контроль за самостійною роботою студентів з першоджерелами (перевірка конспектів) не проводиться, а якість навчальної праці й виконання навчальних завдань оцінюється певною кількістю залікових одиниць. Тому кожен студент, знаючи, яку їх кількість треба набрати, щоб отримати оцінку 5, 4 чи 3, має можливість протягом усього періоду вивчення предмета свідомо контролювати та регулювати свою успішність шляхом цілеспрямованого планування та розподілу своїх зусиль для досягнення навчальних результатів, що відповідають його запитам [2, 60].

Висновки. Таким чином, студенти, знаючи ідею, мету і зміст навчального курсу, розподіл його за модулями, мають можливість свідомо й самостійно планувати, здійснювати та контролювати свою навчальну працю. У навчально-виховному процесі вони перетворюються з об'єкта на суб'єкт навчального процесу й на паритетній основі разом з викладачем спрямовують свої творчі зусилля і робочий потенціал на свідомо-якісне нешаблонно-педантичне засвоєння навчального предмета та становлення особистості спеціаліста. Викладач

перестає бути диктатором у навчальному процесі, стає наставником, консультантом, старшим досвідченим товаришем, який допомагає особистості в професійному становленні. Тому прийоми, форми і методи навчальної роботи обираються на основі педагогіки співпраці, партнерства, взаємодопомоги, взаємоповаги й взаєморозуміння. Слід відзначити, що в даному випадку ефективність такого напрямку навчання залежить від бажання й прагнення як вихователя, так і вихованця, вчителя і учня, викладача і студента, які повинні взаємно прагнути до міжособистісних контактів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексюк А.М. Педагогіка вищої школи. Курс лекцій: модульне навчання: навч. посібник / А.М. Алексюк. – К.: ІСДО, 1993. – 220 с.
2. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України. Історія / А.М. Алексюк. – К.: Либідь, 1998. – 558 с.
3. Гареев В.М. Принципы модульного обучения / В.М. Гареев, С.И. Куликов, Е.М. Дурко // Вестник высшей школы. – 1987. – №8. – С. 30-33.
4. Вазина К.Я. Саморазвитие личности и модульное обучение / К.Я. Вазина. – Н.Новгород, 1991. – 122 с.
5. Юцявичене П.А. Теория и практика модульного обучения / П.А. Юцявичене. – Каунас, 1989. – 272 с.
6. Юцявичене П.А. Принципы модульного обучения / П.А. Юцявичене // Советская педагогика. – 1990. – № 1. – С. 55-64.
7. Юцявичене П.А. Создание модульных программ П.А. Юцявичене // Советская педагогика. – 1990. – № 2. – С. 55-60.
8. Huczynski A. Encyclopedia of Management Development Methode / A. Huczynski – England: Aldersnot, Hant, Published by Gower Publishing Company, 1983. – P. 190.
9. Goldschmid B., Goldschmid M.L. Modular Instruction in Higher Education / B. Goldschmid, M. L. Goldschmid // Higher Education. – 1972. – V. 2. – P. 16.
10. Owens G. The Module in “Universities Quarterly” / G. Owens // Universities Quarterly, Higher Education and Society. – Vol. 25. – V 1. – P. 20-27.
11. Russell G.D. Modular Instruction / G.D. Russell // A Guide to the Design, Selection, Utilization and Evaluation of Modular Materials. – Minneapolis: Burgess Publishing Company, 1974. – P. 55.
12. Prokopenko J. Modular programme for supervisoru development / J. Prokopenko, J. White, L. Bittel, R. Eckles. – Switzerland, Genewa: Introduction and Trainers Guide, 1981. P. 1-5.

Л.В. БАБЕНКО. ИННОВАЦИОННЫЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ТЕХНОЛОГИИ В СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ

Резюме. В статье рассматриваются содержание, организационные формы и методы модульного обучения. Обосновывается необходимость создания новой современной культурно инновационной модели национальной школы на основе передовых систем образования, модульных версий учебны.

Ключевые слова: модульное обучение, образование, педагогические технологии.

L.V. BABENKO. INNOVATIVE PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES ARE IN SYSTEM OF EDUCATION

The summary. The article deals with the content, forms and methods of organization of modular training. The necessity of creation is grounded by new modern in a civilized manner to the innovative model of national school on the basis of the front-rank systems of education, module versions of studies.

Key words: module educating, education, pedagogical technologies.

Одержано редакцією 04.09.2014 р.

УДК: 37. 013. 42 (07)

Л.І. НЕЧИПОРУК, Л.П. ПЕТРУК

ШКОЛА ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ПРОСТІР СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

Резюме. В статті розглядаються особливості впливу соціокультурного простору школи на процес соціалізації особистості

Ключові слова: школа, соціокультурний простір, соціалізація.

Постановка проблеми. В наукових дослідженнях і соціальній практиці росте інтерес до дослідження ролі й значення соціально-культурного простору загальноосвітнього навчального закладу, де відбувається процес соціалізації, соціальної адаптації й самореалізації школярів. Школа – це спеціалізована суспільна установа, головною й найважливішою метою якої є створення умов і можливостей навчання, виховання, розвитку й базової соціалізації особистості. Етапи шкільної соціалізації є хронологічно послідовними складовими цілісного й багатовимірного педагогічного процесу, спрямованого на забезпечення базових особистісних підвалин соціальної компетентності молоді людини. Кінцевою метою шкільної соціалізації є формування готовності випускника бути учасником відповідної сфери суспільного життя.

Аналіз досліджень і публікацій. Механізми середовищного впливу на розвиток особистості були предметом дослідження низки педагогів у різні історичні епохи. Я.-А.Коменський, Ж.-Ж.Руссо, І.Песталоцці,